

Újabbkori szakirodalmunk

— Firtinger Károly —

Jövő 1894. évi május 1-én tölti be anyaegyletünk közlönye, a *Typographia*, negyedszázados pályafutását! Mindenesetre nem mindennapi esemény egy magyar lapnál, kivált szaklapnál, miért is méltó arra, hogy vele behatóbban foglalkozzanak az arra hívatott körök. Jelen dolgozatomnak ez esemény csak mintegy kiinduló pontját képezi, mert — szerintem — 1869. május hó 1-je nemcsak a *Typographia* születésnapja, hanem egyáltalán a modern nyomdászati szakirodalmé is, mely azon időtől fogva fokozatosan fejlődve, sudaras fává nőtte ki magát, számos üdítő gyümölcsöt ajándékozva nekünk, természetesen nem csekély éretlen, idő előtt lehullott csenevész hajtás mellett.

Óhajtáson, e ránk, nyomdászokra, oly nevezetes évforduló napnak nagy horderejét olyképp kiemelni, hogy felsorolom bibliográfiai rendben mindazon szakmánkra vonatkozó nyomdatermékeket, melyek ezen időtől fogva napvilágot láttak hazánkban.

Nemzetünk tiz esztendőn át tartott csüggedés után újra a cselekvés terére lépett; a lapok és a nagyközönség megint kezdtek a közügyekkel foglalkozni; az elmék e forrongása kihatott apróra-nagyra egyaránt. Ennek következménye gyanánt tekinthető az 1861-ben Budapesten végbement nyomdász-sztrájk is, melynek szervezetlensége mellett nem lehetett ugyan más szemmellátható eredménye, mint hogy kudarczczal végződjék a segédekre nézve, de közvetve mégis amaz üdvös hatással járt, hogy megalapított a budapesti nyomdászok összeségét magában foglaló segélyegylet.

Habár ezen segélypénztár az első években kizárólag a főnökök és művezetők atyai gyámkodása alatt állott, mégis fölébresztette a kedélyekben szúnyadó természetes ösztönt sorsuk javítása iránt és fejlesztette lassan bár, de szünet nélkül az együvé tartozandóság érzetét a könyvnyomdai munkások soraiban.

Ekkor, 1865-ben, elérkezettnek látta az időt *Aranyossy Lajos* szaktárs előfizetési felhívást szétbocsátani az országban *Könyvnyomdászati Füzetek* című havi folyóiratára, mely első szakirodalmi kísérlet azonban meddő maradt, mert Aranyossy nem indithatta meg folyóiratát előfizetők hiánya miatt. Második szárnypróbálgatásnak tekinthető *Záhonyi Alajos* szaktárs *Zsebleltár* című évkönyv-vállalata, melyre 1866. szeptember havában bocsátotta ki *Barázda Alajos* név alatt az előfizetésre való fölszólítást. Az 1867-ik évre szóló könyv meg is jelent, nagy tetszésben is részesült, de a bátor kiadónak nem hogy hasznot nem hozott, hanem egy csomó adósságot, melynek terhét még soká viselte. Ily körülmények közt aztán nem csoda, ha a *Zsebleltár* további kiadást nem ért.

Maradandóbb nyomokat hagyott hátra *Tóth István*,

az egri érseki nyomda érdemes vezetőjének vállalkozása, az 1865. vége felé megindult *Gutenberg* folyóirat. A lap gondos szerkesztésben jelent meg és megérdemelte a pártolást. Azonban az önképző-egyletnek 1866-ban történt megalakulásával fölszínre került szabadabban érző új emberek csakhamar kemény polémiába elegyedtek a lapban — úgy látszik — domináló szerepet játszó maradi munkatársakkal. Nem vélek csalatkozni, ha e visszás körülménynek tudom be, hogy a békeszerető szerkesztő lapját két évi fennállás után 1867 végével beszüntette.

Különös megemlítést érdemel újabbkori szakirodalmunk ismertetésében néhai *Szabó József* szaktársunk* tevékenysége. A segédek sorából Szabó foglalkozott mint első szakdolgokkal irodalmi téren és pedig nagy sikerrel történeti kutatásokkal. Tanulmányai megjelentek a Vasárnapi Ujságban és más szépirodalmi lapokban, többnyire azonban az egri Gutenberg két évfolyamában. Jóllehet Szabó adatai az újabb kutatások eredményei folytán ma sok esetben már elavultak, mégis nagy elismerésre méltó buzgalma és úttörő példája.

Ime, ezek ama momentumok, melyeket följegyzésre méltónak találtam a *Typographia* előtti időből. Hogy e lap létrejötte és fentartása mily nagyhorderejű kihatással volt nemcsak a fővárosi, hanem az összes magyarhoni nyomdászokra, ennek leírására gyengének vélem tollamat; máskülönben jelen dolgozatom keretén túl is esne az erre való kiterjeszkedés. Remélem azonban, hogy szaktársaim közül találkozik majd arra hivatott, ki elfogulatlanul és menten minden pártállástól, megírja alkalomadtán a *Typographia* eddigi pályafutását.

* † Budapesten, 1874. február 27-én élete 51-ik évében.

Ezek után, szakok szerint felosztva, bemutatom az 1860. év óta Magyarországon megjelent és művészetünket érintő nyomdai termékeket, a mennyire azokat sikerült kipuhatolnom. Vannak ugyan hézagok, de ezek — úgy gondolom — jelentéktelenek. Daczára ennek, kérem azoknak velem való szives közlését; valamint kötelességemnek ismerem hálás köszönetet mondani mindama szaktársaimnak, kik ezen összeállítást nekem beküldött nyomtatványokkal lehetőségessé tették.

* * *

I. Önálló szaktörténeti munkák.

1. A könyvnyomdászat története Magyarországon. 1860. emlékül ügyfeleiknek nyújtják ifj. Emich Gusztáv és Szabó József nyomdászok. Kis 8-r. 39 l., képekkel és szedésmin-tákkal. Pest, nyomatta Emich Gusztáv magyar akadémiai nyomdász, 1860. — Megjelent a fővárosi nyomdászok által 1860. évben rendezett visegrádi kirándulás alkalmából.

2. Leben und Wirken des Martin Edlen von Hochmeister. 1767—1837. Von Adolf v. Hochmeister (Nemes Hochmeister Márton szebeni nyomdász életleírása.) 8-r. 207 l. Nagy-Szeben, Steinhausen Tivadar nyomása. 1873.

3. Emlékbeszédek, melyek sz. kir. Debreczen város könyvnyomdájában működő két veterán nyomdász, Csontos Ferencz és László Lajosnak 1874. július 18-án tartott félszázados emlékünnepélyekor elmondattak. 8-r. 44 l. Debreczen, nyomtatott a város könyvnyomdájában. — Tartalma: Megnyitó beszéd. Irta és elmondotta: Szűcs István kir. törvényszéki bíró. — A debreczeni nyomdászat első korszakáról. Irta és elmondotta: Révész Imre tudor, ref. lelkész. — Felkösöntő beszéd. Irta és elmondotta: Oláh Károly, a »Debreczen« szerkesztője. — Rögtönzött alkalmi költemény Balkányi Szabó Lajostól. — Alkalmi költemény Oláh Károlytól.

4. A váci könyvnyomdászat története. Az itteni első nyomdai szabadalom százados évfordulója 1875-ki július 11-én tartott emlékünnepélyére. Irta Karcsú Antal Arzén, a

sz. ferenczrendi váczzi kolostor főnöke, a sz. hittudomány s latin nyelv tanára, a magyar történelmi társulat rendes tagja. 8-r. 36 l. Vác, nyomtatott Serédy Géza »Siketnémák iparint.« könyvnyomda gyorsajtóin. MDCCCLXXV.

5. Abaujmegye XVI. századbéli műveltségtörténetéből. Irta Károlyi Gy. Hugó tanár. 8-r. 72 l. Kassa, Werfer Károly nyomása. 1875. — Ismerteti a vizsolyi nyomda működését.

6. A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472—1877. Irta dr. Ballagi Aladár. 8-r. 248 l. Budapest, Franklin-társulat magyar irod. intézet és könyvnyomda. 1878.

7. 1879. évi számadási jelentés. Kiadta a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Magyar-német szöveggel, 8-r. 20 l. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. — Ezen időtől fogva rendszeresen jelenik meg ily évi jelentés nevezett egylet működéséről. 1879 előtt ezen jelentések röpv alakban vagy mint a »Typographia« mellékletei láttak napvilágot.

8. Kalauz az orsz. magy. iparművészeti muzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Budapest MDCCCLXXXII. A címlap s az 1—53. lapok az Athenaeumból kerültek ki; az 55—162. lapig a Franklin-nyomdából; a 163—211. lapig a Hornyánszky czég nyomása; a mű végét pedig s a borítékot a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság készítette.

9. Könyvkiállítási Emlék. A »Könyvkiállítási Kalauz« 2-ik bővített kiadása. Országos magyar iparművészeti muzeum. N. 8-r. VIII, 263 l. Budapest, 1882.

10. A magyar királyi egyetemi nyomda termékeinek czimjegyzéke 1777—1877. A magyar orsz. könyvkiállítás alkalmából összeállította Balogh István, a magyar történelmi és a kir. magyar természettudományi társulatok tagja. 8-r. VII, 272 l. Budapesten, nyomtatott a magyar kir. egyetemi könyvnyomdában, 1882.

11. A könyvnyomdászat történetének vázlata. Irta Aigner Károly. I. rész. (Tartalma: A nyomdászat általános és a magyar nyomdászat története a XVIII. század végeig.) 8-r. 168 l. Budapest, 1883. Wilckens és Waidl könyvnyomdája.

12. A magyar hírlapirodalom statisztikája 1780—1880-ig. Összeállította Szalády Antal. Bevezetéssel ellátta Ferenczy József. 8-r. XIX, 154 l. Budapest, 1884. Lampel Róbert (Wodianer F.) könyvkiadóhivatala. Nyomatott Wodianer Fülöpnél.

13. Adatok a budapesti nyomdásztisztület társaságától. Az ipartörvény módosítása alkalmából. Irta Firtinger Károly

A Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egyletének kiadása. 8-r. 39 l. Budapest, 1884. Pesti könyvnyomdász-résztvény-társaság.

14. Werfer Károly akad. könyvnyomdájának monographiája. 4-r. 16 l. Kassa, 1885. Werfer K. nyomdája.

15. Esquisse sommaire de l'état actuel et passé de l'imprimerie en Hongrie publiée a l'occasion de l'exposition internationale ouvrière de Paris par la société des typographes et fondeurs de caractères de Budapest. (Általános jelentés a magyarhoni könyvnyomdászat multja és jelen állásáról, a párisi nemzetközi munkakiállítás alkalmából kiadta a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete.) Irták Ács Mihály és Firtinger Károly. francziára fordította Sasvári Ármin. 8-r. 14 l. Budapest, 1886. Buschmann Ferencz könyvnyomdája.

16. A kolozsvári könyvnyomdászok segélyző egyletének keletkezése és fejlődése. 1861–1886. Irta Gombos Ferencz egyleti ellenőr. Az egylet kiadása. 8-r. 35 l. Kolozsvárt, nyomtatott a Magyar Polgár könyvnyomdájában 1886.

17. A Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete negyedszázados fennállásának története. Irta Zaka Lajos. 8-r. V, 173 l. Budapest, a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletének kiadása. 1887. Kaczander és Fuchs könyvnyomdája Ujpesten.

18. Emlékfüzet a Budapesti könyvnyomdászok társasköre által 1886. márczius 14-én a szabad sajtó kimondásának emlékére rendezett ünnepélyről. 8-r. 19 l. Budapest, kiadták a közreműködők. Pallas részvénytársaság nyomdája.

19. A marosvásárhelyi evang. reform. collegium könyvnyomdájának száz éves története. 1786–1886. Irta Koncz József tanár. — Toldalék: I. Miképen lehetne a magyar betűszedés gyorsítását fokozni? II. A betűszedő-szekrényekről. III. Miképen lehetne a sajtóhibák terjedését meggátolni? Irta Imreh Sándor, marosvásárhelyi ev. ref. collegiumi nyomdavezető. 8-r. 136 l. Marosvásárhelyt, nyomtatta Imreh S. az ev. ref. colleg. betűivel. 1887.

20. Geschichte der fünfundzwanzigjährigen Wirksamkeit des Vereins für Buchdrucker und Schriftglessen Budapests. Irta Zaka Lajos. Németre fordította László Ignác. Kiadta 1888-ban a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete, Budapesten. 8-r. VII, 190 l. Két táblázat-melléklettel. Kaczander és Fuchs nyomdája Ujpesten.

21. A Budapesti könyvnyomdászok társasköre nyolczadik évi működése 1889 juniustól 1890 juniusig. Kis 8-r. 15 l. Budapest, Buschmann F. könyvnyomdája.

22. A temesvári könyvnyomdász-egylet története (1851—1887). Néhány adattal a temesvári könyvnyomdászok társadalmi viszonyairól. Irták Gábrriel József és Mangold Sándor. 8-r. 87 l. (Magyar és német szöveggel.) Temesvár. Az egylet kiadása. 1890. Uhrmann Henrik nyomása.

23. A könyvnyomtatás története Vas megyében. Összeállította: Kováts S. János. 8-r. 79 l. Szombathely, Bertalanffy József könyvnyomdája, 1891.

24. Egy magyar nyomda a XVIII. században. (A nagy-károlyi nyomda története.) Irta Éble Gábor. Ábrákkal és régi nyomtatványok hasonmásaival. 8-r. 99 l. Budapest, 1891. Hornyánszky Viktor sajtója.

25. Tóthfalusi Kiss Miklós Siralmas Panasza 1697. Kiadja Gyalui Farkas m. kir. egyetemi könyvtárista. Kolozsvár, 1892. — 1892. márczius 20-án, Tóthfalusi Kiss Miklós halálának 190-ik évfordulóján. Az eredeti kiadásról vett két fotocinkografiai hasonmással. 8-r. 22 l. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár sajtója.

26. Emlékkönyv a Könyvnyomdászok Szakkörének tíz éves működéséről. 1882—1892. Irta Láng J. t. főtitkár. 8-r. 56 l. Nagyvárad, Láng József és társa könyvnyomdája.

27. Emlékfüzet a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági körének tíz éves fennállása alkalmából. Irta Schwind Béla. Prolog Ábrányi Emiltől. 8-r. 15 l. Budapest, 1892. Gutenberg könyvnyomda nyomása.

28. A nagyváradai könyvnyomdász-egylet tíz éves története. Irta Vidosits Gyula. 8-r. 28 l. Nagyvárad, Láng József könyvnyomdája. 1892.

29. Vázlatok Magyarország egy kiváló nyomdászának életéről és működéséről. (Lovag Falk Zsigmond életrajza, pályafutásának felszázados évfordulója alkalmából, 1893. május 28-án.) Az ünnepelt és családjának arczképeivel. Irta Vészi József. 4-r. 32 l. Pesti könyvnyomda-részv.-társ.

II. Jubileumi iratok.

30. Egy szedő ötvenéves jubileumán. Költemény, írta Ábrányi Emil, Dworski Vincze szaktársnak Budapesten, 1881. április 17-én rendezett örömmünepére. 4-r. 1 l. Franklinnyomda.

31. Guth Albert és Bauer József szaktársaink 50 éves jubileuma emlékeül. Budapest, 1882. július 22. (Magyar és német szöveggel.) 16-r. 40 l. Az ünnepelték arczképeivel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

32. Jubileum. Tréfás alkalmi lap. Megjelent 1883. június 23-án Réthy Lipót aradi nyomdatulajdonos pályafutásának 50-ik évfordulója alkalmából rendezett örömmünnepeyre. Arad, Ungerleider Albert nyomdája.

33. A Budapesti gépmesterek és nyomók köre I. alapító ünnepélyének programja, összeköttetésben Türke József kolléga úr pályafutásának ötvenéves örömmünnepeivel. 1884. április 27-én. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 32 l. Az ünnepelt arczképeivel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

34. Giersch G. L. szaktársunk 50 éves jubileuma emlékeül. Budapest, 1884. augusztus 30. (Magyar és német szöveggel.) 16-r. 32 l. Az ünnepelt arczképeivel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

35. Emléklap Frics József negyedszázados nyomdavezetői jubileumára. Debreczen, 1884. november hó 9-én. 4-r. 8 l. Az ünnepelt arczképeivel. Debreczen, nyomtatott a város ~~könyvnyomdájában~~.

36. Buschmann Gusztáv szaktársunk 60 éves jubileuma emlékeül. Budapest, 1885. április hó 26-án. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 20 l. Az ünnepelt arczképeivel. Buschmann Ferencz nyomdája.

37. Emlékül Kápolnai Ferencz szaktársának ötvenéves működése örömmünnepe, Budapesten. 1887. év október hó 9-ik napján a Franklin-nyomda személyzete. (Magyar és német szöveggel.) 4-r. 23 l. Az ünnepelt arczképeivel. Franklin-nyomda.

38. Program a Budapesti gépmesterek és nyomók köre V. alapító ünnepélyének, összeköttetésben Mussil Alajos szaktárs és elnök pályafutásának 50 éves örömmünnepeivel. Húsvétvasárnap, 1888. április 1-én. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 24 l. Az ünnepelt arczképeivel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

39. Emlékül Kosch József szaktársnak ötvenéves működése örömmünnepe. Budapest, 1888. július 28. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 20 l. Az ünnepelt arczképeivel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

40. Emlékül Strammer Ferencz ötvenéves működésének örömmünnepe. 1838—1888. Budapest, 1888. szeptember 30-án.

(Magyar-német szöveggel.) 8-r. 26 l. Az ünnepelt arczképével. Pallas részvénytársaság nyomdája.

41. Jubileumi ünnepnap. 1851—1891. Augusztus 15—16. A temesvári könyvnyomdász-egylet 40 éves jubileumára. (Liesecke Sándor, Sirowy Tamás és Strammer Ferencz még életben levő egyleti alapítók arczkép-csoportozatával.) Magyar és német szöveggel. 8-r. 121. Kiadta a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletének temesvári önképző szakosztálya. Uhrmann Henrik nyomása Temesvárt.

42. Emlékül Szentkirályi Márton szaktársnak ötvenéves működése örömnepére 1891. évi december hó 5-ik napján. Alkalmi költeménnyel Palágyi Lajostól. Kis 4-r. 8 l. Az ünnepelt arczképével. Budapest. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság.

43. Emléklapok Engel György ötvenéves könyvnyomdász-jubileumára. Kiadta a Pesti Lloyd-társulat könyvnyomdájának személyzete, Budapesten, 1893. június 25-én. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 48 l. Az ünnepelt arczképével. A Pesti Lloyd-társulat könyvnyomdája.

44. Műsor az »Ébredés« dalkör által rendezendő zászlóavatási ünnepélyre. Budapest, 1893. szeptember 10. Tartalma: A zászló életéből. Irta: Vecsery Lajos. Az előadandó dalok szövege. 8-r. 12 l. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság.

III. Tiszta szakmunkák.

45. Emlékkönyv a magyarországi nyomdai termékek 1878. évi kiállításáról. Szerkeszté Bendtner József. (Magyar és német szöveggel.) 8-r. 79 l. Budapest, 1878. Kiadta a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

46. Gyakorlati utasítások a magyar nyomdászfiatalság számára és kimutatása azon nehézségeknek, melyekkel ugy a nyomdatulajdonosok, mint a segédek küzdenek. Irta Imreh Sándor nyomdász. 8-r. 102 l. Marosvásárhelyt, nyomtatta Imreh Sándor az ev. ref. főtan. betűivel. 1879.

47. Közhasznú nyomdai kalauz. Szerkesztették Bóna Károly János és Nánay Samu. 8-r. 32 l. Nyitra, 1884. Schempek és Huszár könyvnyomdája.

48. A helyes hangjegyszedés kézikönyve. Irta Barkó Kovács Antal. 8-r. 48 l. Budapest, 1889. Autografrozott kiadás.

49. Emlékkönyv az első budapesti magyar versenyszedés alkalmából, mely 1890. évi márczius hó 16-án lovag Falk Zsigmond királyi tanácsos, a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete elnökének védnöksége alatt, a Pesti könyvnyomda-részvény-társaság helyiségében a Budapesti könyvnyomdászok társasköre által rendeztetett. 4-r. 26 l. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

50. Emlékezés 1848. márczius 15-ére. Az 1890. márczius 16-án megtartott magyar szedőverseny első pályadíjának szedése. Irta Ács Mihály. Szedte: Meliszer Ernő. Egy foliólap. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

51. Tájékoztató a könyvnyomtató intézettel érintkező írók és könyvkiadók számára. (A Hornyánszky-féle könyvnyomda 25 éves fennállásának emlékére.) 8-r. 68 l. ábrákkal. Budapest, Hornyánszky Viktor sajtója. 1890.

52. Die Zeitungsarbeit. Kritisch beleuchtet von Vinzenz Tschutschegg, Budapest. Leipzig, 1893. Druck von Bruno Georgi. — Tschutschegg Vincze szaktárs ezen munkája magyar nyelven a »Magyar Nyomdászati« 1892. és 1893-ki évfolyamaiban jelent meg.

IV. Évkönyvek.

53. Zsebleltár. Nyomdászati író- és jegyzék-naptár 1867. évre. Szerkeszté és kiadta Barázda (Záhonyi) Alajos. 4-r. 160 l. Pest, 1866. Gyurian és Deutsch testvérek nyomdája. — Tartalma: Naptár-rész. — A legszükségesebb mintajegyzékek. Antiqua-szekrény. Fraktur-szekrény. Héber abda és szekrény. Görög abda és szekrény. Orosz abda és szekrény. — A szedésről: A magyar szedésről. A német szedésről. — A nyomásról: A metszvények előkészítése és nyomása. Minden fajú betűk és tömképlapok tartós átvezetése. — Az 1848. évi árszabály, pengő pénzben és osztrák értékre átszámítva. A szedőárak számítása 60 ezerig különféle pénznemekben. Kéziratszámítás. Papirszámítás. Egyéb hasznos tudnivalók.

54. Magyar nyomdászok évkönyve. Szerkeszté Tanay József. 1883. 8-r. 90 l. Budapest. A szerkesztő saját kiadásában. Franklin-társulat nyomdája. — Tartalma: Naptári rész. — Egy régi magyar nyomdászról. (Tóthfalusi Kiss Miklós.) — Nyomdászaink s a magyarosodás. — Az első szakcikkek. — A m. kir. államnyomda. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

55. Ugyanaz. II. évfolyam. 1887. évre. Szerkeszté Ács Mihály. Kiadta a Budapesti könyvnyomdászok társasköre. 8-r. 152 l. Lovag Falk Zsigmond arczképével és egy korrektura-minta melléklettel. Budapest, Pallas részvénytársaság nyomdája. — Tartalma: Naptári rész. — Lovag Falk Zsigmond életrajza. — A szedés alapja. — Az accidensszedésről. — A táblázatszedésről. — A galvanoplasztika mint sokszorosító művészet. — Ősnyomtatványok a XVI. század elejéről. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések,

56. Ugyanaz. III. évfolyam 1888. évre. 8-r. 144 l. Egy műmelléklettel. Budapest, Franklin-társulat könyvnyomdája. — Tartalma: Naptári rész. — Hirdetés, szakképzettség és műveltség. — A színes nyomásról. — A horganymaratás. — Tanulmány a hirlapokról. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

57. Ugyanaz. IV. évfolyam. 1889. évre. 8-r. 152 l. A pályadíjnyertes falinaptár mellékletével. — Tartalma: A szedő munkánál. — Nyomdászok egészségi kátéja. — A Társaskör múlt évi pályázata. — Matematikai művek szedése. — Illustrációk és azok nyomása a gyorsajtón. — A görög betűkről. — Egy kis történeti naptár. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

58. Ugyanaz. V. évfolyam. 1890. évre. 8-r. 160 l. Hunyadi Mátyás király arczképével. — Tartalma: Naptári rész. — Hunyadi Mátyás. — Modern nyomdászat. — Hirlaphirdetésről. — A körlevelekről. — A festékek keverése és alkalmazása. — A szavak elválasztásáról. — A francia államnyomda. — Három régi nyomdász. I. Aldus Manutius. II. Froben János. III. Stephanus Róbert. — A fametszés történetéből. — A nyomdászat méretei. — A francia nyelv technikai értelemben. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

59. Ugyanaz. VI. évfolyam. 1891. évre. Szerkeszté Kleinmann Frigyes. Kiadta a Könyvnyomdászok Szakköre. 8-r. 152 l. Senefelder Alajos arczképével. — Tartalma: Naptári rész. — A betűszekrényről. — Versek szedése és tördelése. — A hangjegyszedés mikéntje. — Egy szakkérdés. — Két nevezetes hazai nyomda a XVII. században. (Nagy-Szombat és Tóthfalusi K. Miklós nyomdája Kolozsvárt.) — A könyvnyomdászatról. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

60. Ugyanaz. VII. évfolyam. 1892. évre. 8-r. 170 l. Burger Zsigmond arczképével. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. — Tartalma: Naptári rész. — Egy újabbkori magyar

nyomdász. (Burger Zsigmond.) — A jövő nemzedékről. — Könyvek, füzetek, folyóiratok. — Magyar nyomdászat. magyar szakirodalom. — A gyorssajtók fejlődése és azok kezelése. — Idegen nyelvek tanulása. — A rendszerezésről. — Korrektúra és revízió. — A magyar vonalzó-iparról. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

61. Ugyanaz. VIII. évfolyam. 1893. évre. Szerkeszté Szabó Dezső. 8-r. 168 l. Egy műmelléklettel. — Tartalma: Naptári rész. — Vélemény a magyar stílről. — Magyarosítsunk! — Könyvtarismertetés. — A lexikonok történetéből. — Az árjegyzékekről. — A betűk oxidálásáról. — Tapasztalatok a nyomás körül. — A fénynyomás. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

62. A magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők évkönyve. Szerkeszté a »Typographia« szerkesztőbizottsága. Első évfolyam. 1890. Kiadta a Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletének budapesti önképző-osztálya. 8-r. 144 l. Egy műmelléklettel. Budapest, Brózsa Ottó könyvnyomdája. — Tartalma: Naptári rész. — Hires nyomdászok. I. A Landerer-család. II. Béranger. — Mi az üzletvezető teendője a munka fölvetésénél, tekintettel az üzlet és munkások érdekeire? — A múlt évben fölvetett statisztika. — Néhány szó a szakképzésről. — A szerző és a szedő. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

63. Ugyanaz. 1891. évre. Szerkeszté Zaka Lajos. 8-r. 148 l. Budapest, Brózsa Ottó könyvnyomdája. — Tartalma: Naptári rész. — Hires nyomdászok. I. A Werfer-család. II. Proudhon. — Az ez évi munkásmozgalmak. — Az első nyomdák keletkezése Magyarországon a XVI. és XVII. században. — A nyomdászat látköréből. — Hasznos tudnivalók. — Hirdetések.

V. Szaklapok és folyóiratok.

64. Gutenberg. A nyomdászat és rokonszakmák közlönye. Szerkeszté és kiadta Tóth István, érsek-lyceumi nyomdász. Nyomtatta az érseki lyceumi nyomda Egerben. Megjelent havonként kétszer, 1-én és 15-én. 4-r. Ára egy évre 2 frt 40 kr. Keletkezett 1865. október 15-én. Megszűnt 1867. december hóban.

65. Typographia. A nyomdászat és rokonszakmák közlönye. Kiadta a Pest-budai könyvnyomdászok önképző-

egylete. Megjelent minden hó 1-én, 10-én és 20-án Budapesten, magyar és német szöveggel. 4-r. Előfizetési ára: helyben negyedévre 60 kr., vidékre 75 kr. Keletkezett 1869. május 1-én. — Szerkesztők voltak: 1869. május 1-től ugyanazon év július 10-ig Buschmann Ferencz; 1871. április 1-éig Sauerwein Géza († 1871. július 16-án); 1872. május 1-éig Ács Mihály; 1881. január 28-ig Firtinger Károly (ezen idő alatt jegyezte a lapot 1875. január 1-től fogva Firtinger K. mellett Antensteiner Ferencz mint a német rész szerkesztője; 1876. január 1-től pedig Bauer János M.; 1877. január 1-től fogva Bauer J. M. mint főmunkatárs szerepel, egész 1882. június 2-áig, ekkor visszalépett állásától és azóta a német rész szerkesztőjének neve nem tétetik többé ki a lapon); 1883. április 27-ig Tanay József; 1884. május 9-ig Záhonyi Alajos; 1887. október 21-éig Zaka Lajos; ugyan-ezen év deczember 9-éig Csathó Zsigmond; 1891. november 20-ig Zaka Lajos; 1892. márczius 18-áig Preusz Jakab (Zaka Lajos fogságának ideje alatt); ezen időtől fogva újra Zaka Lajos szerkeszti a lapot mai napig. — 1869. október 2-ától fogva az egyleti tagok ingyen kapják a lapot. — 1873. január 1-je óta hetenkint jelenik meg. — 1876. január 1-én a negyedévi előfizetési ár 1 frtban állapított meg. — Időközben (1876-ban) a lap kiadó-tulajdonosa, a Pest-budai könyvnyomdászok önképző-egylete beolvadván a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egyletébe, a Typographia ezen egylet, illetve jogutódjának, a jelenlegi Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egyletének tulajdona lón. — 1885. április eleje óta a Typographia csupán csak magyar szöveggel jelenik meg; ugyanazon év augusztus hó 14-én indított meg pedig a Gutenberg című német melléklapja, mely mai napig fennáll. — A lapnak első 5—6 számát 1869-ben az Athenaeum nyomdája állította elő; azután Neuer Ignác nyomdája került, hol 1876. év végeig lett nyomtatva; 1887. szept. 23-áig a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében készült; 1889. július 26-áig Schlenker és Kovács cégnél; 1891. szeptember 18-áig Brózsza Ottó állította elő; ezen időtől fogva a Gutenberg-nyomdában készül.

66. Graphical Közlöny. Hirdetési lap. Ingyen küldetett a nyomdaczégeknek. Szerkesztő-kiadója Czettel H. Dániel. Keletkezett 1883. márczius 1-én. (Csak néhány szám jelent meg.) 4-r. Budapest, Deutsch-féle műintézet.

67. *Graphica*. Az összes graphikai műiparágak közlönye. (Hirdetési lap, mely a nyomdaczégeknek ingyen küldetik.) Szerkeszti Szóllóssy Mihály. Keletkezett 1883. április 1-én. Megszűnt 1886. elején. 1893. január 1-je óta újra megjelenik Pusztafi és Perl kiadásában. 4-r. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája.

68. *Nyomdászok Közlönye*. Szak- és társadalmi lap. A Lapkiadó szövetkezet megbízásából kiadja Katits Antal. Keletkezett 1883. június 1-en. Szerkeszté Pusztai Ferencz 1884. július 1-éig; ezen időtől fogva, a lap megszűntéig, azaz 1885. július 1-éig Ács Mihály. Ekkor feloszlott a Lapkiadó szövetkezet is. Megjelent minden hó 1-én és 16-án. Előfizetési ára: hat óra 1 frt, három óra 50 kr. A Lapkiadó szövetkezet tagjai ingyen kapták. Nagy 4-rét. Budapest, Franklin-társulat nyomdája. — A *Typographia* magyarosításáért küzdő párt hivatalos lapja.

69. *Typographia*. Horvát nyelvű szaklap. Megjelent Zágrábban 1884. február hó 8-án. Az első számnál több nem jelent meg.

70. *Gutenberg*. Magyar és német szövegű nyomdászhetilap. Szerkeszté Hölzel József; kiadta Schlenker Samu. Keletkezett 1885. június elején. Megszűnt 1885. július 31-én. Budapest, Szigeti Márton nyomdája. — Közlönye volt a fővárosi nyomdászok körében, a »*Typographia*« magyarosításának mozgalma miatt támadt »függetlenségi« pártjának, vagyis ellenlábasa volt a »*Nyomdászok Közlönye*« című lapnak.

71. *Magyar Nyomdászati*. A könyv- és könyomtatás, a betűöntés és graphikai rokon szakmák havi közlönye. Szerkeszti és kiadja Pusztai Ferencz. 4-r. Előfizetési díj: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Keletkezett 1888. márczius havában. Budapest, Pallas részvénytársaság nyomdája.

72. *Legyen világosság!* Nyomdászok társadalmi közlönye, német nyelvű melléklettel. Szerkesztette Láng József L. Kiadta Kalmár L. Lajos. Megjelent havonként kétszer 4-rét alakban. Előfizetési díja: félévre 80 kr. Keletkezett Budapesten 1888. október 5-én. Megszűnt 1889. márczius végével. Kaczander és Fuchs nyomdája Ujpesten. — Megindított azon célból, hogy a »*Typographia*« szerkesztőjének és a nyomdász-egylet vezetőségének működését ellenőrizze; fentartotta egy »Százask bizottság« cím alatt a fővárosi szak-társak körében alakult párt.

73. Grafikai Szemle. Szakfolyóirat a grafikai iparágak számára. A Könyvnyomdászok Szakkörének hivatalos közlönye. Szerkeszti Tanay József. Megjelen minden hó 20-án. 4-r. Előfizetési ár: egy évre 2 frt, félévre 1 frt. A körtagok ingyen kapják. Keletkezett 1891. január havában. Budapest, Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

74. Graphische Skizzen. Időhöz nem kötött szakfolyóirat. Megjelent egy szám 1893. január havában Kulbe Károly szerkesztése mellett német nyelven. 4-r. 10 műmelléklettel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság nyomása Budapesten.

VI. Élczlapok és alkalmi tréfás lapok.

75. Darázs. Alkalmi tréfás lap, megjelent 1868. február 23-án a budapesti könyvnyomdászok bálján. Szerkesztette Bendtner József. Kis 4-r. félíven. Nyomatott Heckenast Gusztávnál.

76. Maculatura. Tréfás alkalmi lap, megjelent 1869. január 31-én. Szerkesztették Vogl József és Szabó Elek. Kis 4-rétű félív. Magyar-német szöveggel. Nyomatott az első magyar vonalzó, könyvnyomda és üzleti könyvgyár-részvénytársaság (Posner) intézetében Budapesten.

77. Revisio. Képes nyomdász-élczlap. Szerkeszté Angyal Gyula. Kiadta Sógör György. Nyomatott Budapesten az Athenaeum által. Megjelent magyar és német nyelven, havonként kétszer, 1-én és 15-én. 4-r. Ára egy évre 3 frt. Keletkezett 1869. szeptember 1-én. Megszűnt 1870. márczius 8-án.

78. Farsangi Napló. Alkalmi tréfás lap. Megjelent Pécsen, 1870. január 12-én az ottani nyomdászok táncmulatsága alkalmával.

79. Savanyú. Kőnyomatú nyomdász-élczlap. Szerkeszté és kiadta Dadai Géza. Nyomtatta Bába Imre Szegeden. Megjelent havonként háromszor. Ára egy évre 3 frt 20 kr. Keletkezett 1870. május 1-én. Megszűnt a második számmal.

80. Mitraillieuse. Német nyelvű nyomdász-élczlap. Keletkezett Budapesten, 1870. december 18-án. 1871. márczius hó végeig mint általános élczlap jelent meg, ezen időtől fogva csakis nyomdászügyekkel foglalkozott. Szerkesztették és kiadták Antensteiner Ferencz és Anft János. Megjelent hetenként, nagy 8-r. Előfizetési ára negyedévenként 90 kr. Nyomatott Bartalits Imrénél, később Neuer Ignác nyomdájában. Megszűnt 1874. közepe táján.

81. Häring. Nyomdász-élczlap. Szerkeszté Dadai Géza. Kiadta Dadai Géza és Záhonyi Alajos. Nyomtatta a »Magyar Nyomda« Budapesten. Megjelent hetenkint egyszer, vasárnap. 8-r. Ára egy évre 4 frt. Keletkezett 1871. november 1-én. Megszűnt 1871. december 31-én.

82. Uchatius. Tréfás alkalmi lap, megjelent 1876. május 7-én. Szerkeszté Bauer J. M. Kis 4-rétű félív. Magyar-német szöveggel. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

83. Ellenőr. Újévi tréfás kiadás. Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: az öreg »Ellenőr« metőrje (Tanay Ödön). Első száma megjelent 1878. január 1-én, a továbbiak 1879., 1880., 1881. és 1882. újév napján. (Utóbbi évben, július hó 21-én, Tanay Ödön meghalt, ezen alkalmi tréfás lap sem jelent többé meg.) Rudnyánszky A. nyomdája Budapesten.

84. Nagy-Pityókfalvaer G'moa-Zeitung. Alkalmi tréfás lap magyar-német szöveggel, megjelent 1878. szept. 25-én a budai szaktársak által rendezett szüretelési ünnepélyen. Szerkesztette Klein Antal. 4-r. Budapest, Homperth Mátyás nyomdája.

85. Tenakulum. Nyomdász-élczlap. Szerkesztette Puccetti Károly. Kis 4-r. Megjelent 1879. szept. 15-én az első és utolsó szám. Magyar-német szöveggel. Budapest, Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

86. Must! Alkalmi tréfás lap magyar-német szöveggel, megjelent 1883. szept. 23-án a budai szaktársak által rendezett szüretelési ünnepélyen. Kiadta a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők dalköre. 8-r. Budapest, Buschmann F. nyomdája.

87. Budapesti Hirlap. Tréfás alkalmi lap. Megjelent 1884. január 1-én. Kiadta a »Budapesti Hirlap« szedőszemélyzete. Kis 4-r. egész ív. Rudnyánszky A. könyvnyomdája.

88. Speck. Tréfás alkalmi lap. Megjelent 1884. márczius 2-án. 4-r. félíven. (Magyar-német szöveggel.) Budapest, Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

89. Csemege. Alkalmi tréfás lap, megjelent a Budapesti könyvnyomdászok társaskörének 1885-ki pünkösdi kirándulásán Gödöllőn. Kis 4-r. félíven. Pallas részvénytársaság nyomdája.

90. Ugyanaz. II-ik kiadás. Megjelent 1886-ban fentnevezett Körnek Török-Bálintra történt pünkösdi kirándulásán.

91. Ugyanaz. III-ik kiadás. Megjelent 1888-ban a Társaskörnek pünkösdi kirándulásán Gödöllőre.

92. Szívhez szóló. Alkalmi tréfás lap, megjelent az »Ébredés« dalkör 1887. farsangi mulatságán. Kis 4-r. félíven. Pallas részvénytársaság nyomdája.

93. Vákát. Alkalmi tréfás lap, kiadatott a fővárosi nyomdászok 1887. évi pünkösdi kirándulása alkalmából. 4-rétű félíven. Kaczander és Fuchs nyomdája Ujpesten.

94. Paprika. Alkalmi tréfás lap magyar-német szöveggel, megjelent 1888. január 15-én a budai szaktársak farsangi mulatságán. 4-r. Budapest, Schlenker és Kovács nyomdája.

95. Emléklap az »Ébredés« és a »Typographia« dalárdák által 1888. június hó 24-én a munkanélküliek javára rendezett Gutenberg-ünnepély alkalmából. 4-r. félíven. Pallas részvénytársaság nyomdája.

96. Tritsch-Tratsch. Alkalmi tréfás lap, megjelent a fővárosi nyomdászok rákospalotai kirándulásán 1889. június 23-án. 4-r. félíven. Magyar-német szöveggel. Budapest, Schmidl S. nyomdája.

97. Visegrád-Esztergom. Emléklap a fővárosi nyomdászok és betűöntők kirándulása alkalmából 1889. június 29-én, többek közreműködésével szerkeszté Ács Mihály. 4-r. 12 l. Budapest, Pallas részvénytársaság nyomdája.

98. Magyar Hirlap. Alkalmi tréfás lap. Megjelent Budapesten, 1892. január 1-én. Kiadta a »Magyar Hirlap« szedő-személyzete. 8-r. Schlesinger Ignác nyomdája.

99. Phylloxera. Alkalmi tréfás lap. Megjelent 1893. október hó 1-én a budai szaktársak szüretelési ünnepén. Magyar-német szöveggel. 4-r. Heisler J. nyomdája Budapesten.

100. Fest-Senefelder-Zeitung. Illusztrált könyvmatos alkalmi élcslap. Megjelent német szöveggel Budapesten 1893. november 11-én a fővárosi köirők és könyvmók által rendezett mulatságon.

101. Fővárosi Lapok. Tréfás alkalmi lap. Megjelent Budapesten, 1893. november 19-én, Heisler Pál, mint a »Fővárosi Lapok« főszerkesztője 25 éves jubileuma alkalmából. Az ünnepelt arczképevel. 4-r. Athenaeum r.-t. betűivel.

Megjelentek ezeken kívül a következő alkalmi lapok, melyekről azonban nem sikerült egy példányt sem megszerezni, u. m. Bester Lloyd (1868-ban), Fulánk (Pécsett jelent meg), Typographia, Klopfolz, Pesti Hirlap.

VII. Polemikus iratok, fontosabb körlevelek és egyéb apróbb nyomtatványok.

102. Bizottmányi jelentés. (Körlevél magyar és német nyelven.) Aláírva: Bendtner József, Szabó Elek, Dömötör Lajos, Firtinger Károly, Nitsch Alajos, Tanay Ödön, Záhonyi Alajos. 1 lap. Pest, 1868. Rudnyánszky és Aranyossy nyomdája. — Kiadatott az 1868. évi árszabálymozgalom alkalmából.

103. Bizottmányi jelentés. (Árszabályjavítási ügyben.) Pest, 1869. deczember 23-án. Záhonyi Alajos elnök. Trócsányi Bertalan, Jilg F. jegyzők. Bizottmányi tagok: Dadai Géza, Schenk Adolf, Kaczander Gyula, Brandmüller József, Steinhart Ottó, Heidenreich V., Szalay József, Gawlitza János. 4-rétű féliv. Magyar és német szöveggel. Neuer I. könyvnyomdája.

104. Gedenkblatt an den dritten allgemeinen Buchdrucker-Tag und an das Stiftungs- und Fahnenweihfest des Pest-Ofner Buchdrucker-Fortbildungs-Vereines. Német költemény Hirsch Lipóttól, a magyarhoni és ausztriai nyomdászok Pesten 1870. augusztus 14-én tartott harmadik nagygyűlése és a fővárosi nyomdászok önképző-egyleti dalkörének ugyanekkor rendezett alapító és zászlóavatási ünnepélye emlékére. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

105. Rede des Johann Anft, gehalten am Grabe Victor Sauerveins, in Pest, am 18. Juli 1871. (Anft János búcsúbeszéde Sauerwein Géza sírjánál.) 8-r. 4 l. Budapest, Neuer I. könyvnyomdája.

106. Nachruf an meinen geliebten Freund Victor Sauerwein an seiner Grabstätte. Pest, 18. Juli 1871. Hirsch. (Költemény Hirsch Lipóttól, Sauerwein Géza elhalálózása alkalmából.) Egy 4-rétű gyászszegélylyel körített lap. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság.

107. Strike-oljunk-e, vagy ne? Pár őszinte szó a fővárosi nyomdászokhoz. Irta Krecsányi Ignác. 8-r. 13 l. Pest, 1872. Nyomatott Fanda és Fröhna könyvnyomdájában. — Az azon időben folyó árszabálymozgalom ellen állást foglaló irat.

108. Végszó egy élcz- és egy szaklap czikkeire. Irta Krecsányi Ignác. Kis 4-r. 4 l. Pest, 1872. Nyomatott az Athenaeumban. — Válasz a Typographiának K. I. előbb említett irata ügyében történt támadására.

109. Az elnyomottakhoz! Körlevél a pest-budai könyv-

nyomdászok és betűöntők segélyző pénztárának tagjai köréből. Budapest, 1874. márczius 12-én. Egy foliolap. Magyar és német szöveggel. Franklin-társulat nyomdája. — Polemikus irat az önképző-egyletnek a segélyző-pénztárral való egyesítése ügyében.

110. Indítvány: »Legyen a Typographia 1883. január 1-től kezdve, jelen terjedelmében, mint az egylet tulajdon lapja, egészen magyar nyelvű, oly megjegyzéssel, miszerint a hivatalos dolgok ezután is német nyelven közöltessenek.« Indokolással. Budapest, 1882. november 12. Következik 263 aláírás. Egy foliolap. Magyar és német nyelvű szöveggel. Weizsmann testvérek nyomdája. (Benyújtatott a Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egyletének 1882. decz. 3-án tartott rendkívüli közgyűlésén.)

111. A budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete tagjaihoz! Körlevél egy Falk Zsigmond egyleti elnöknek átnyújtandó emlék-album ügyében. Budapest, 1884. márczius 19. Aláírva: Balázs Károly, Feldmann Ignác, Hirschenhauser Rezső, Kleinberger Ármin, Lang József, Meszl Gusztáv, Mussil Alajos, Obornyák József, Prohaszka József, Schlenker Samu, Stibinger Henrik, Tessák Nándor. 8-r. 2 lap. Magyar és német szöveggel. Várnai F. nyomása.

112. Az anyaegylet t. tagjaihoz. Körlevél egy, Strauch Alajos volt egyleti pénztáros tiszteletére rendezendő estély ügyében, mely alkalommal egy emléktárgy lesz átadandó az ünnepeltnek. Budapest, 1886. április 20. Aláírva: Aigner József, Firtinger Károly, Fuchs Antal, Hercsek János, Láng József L. 8-r. 2 lap. Magyar és német szöveggel.

113. Az igazság érdekében. Körlevél, kiadva 1887. márczius hó 28-án a Budapesti könyvnyomdászok társaskörének választmányá által. 4-r. 1 lap. Brózsza Ottó nyomdája. — Védekező irat Zaka Lajos a Typographiában történt támadásai ellen.

114. Ünnepi szózat. Zaka Lajos három havi fogságából történt megszabadulása alkalmából, 1892. évi február 16-án. Költemény. Egy 4-r. lap. Budapest. Gutenberg-könyvnyomda.